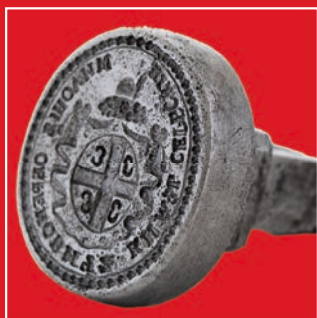

ЦРВЕНА ЛИСТА УГРОЖЕНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА У ЈУГОИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ

RED LIST OF SOUTHEAST EUROPEAN CULTURAL OBJECTS AT RISK

4. АПРИЛ – 4. МАЈ 2022.

Изложба у организацији
Криминалистичко-полицијског универзитета
и Националног комитета ICOM Србија

ICOM International
Council
of Museums
Србија

КРАЂЕ УМЕТНИНА: Милијарда, пет, десет... Непроцењиво

Крађе уметничких дела – злочин који су некада извршавали појединци, попут Вићенца Перуђе који је украо Мона Лизу из Лувра (1911) из патриотских разлога – претворио се у округан бизнис организованих криминалних синдиката који се служе корупцијом, рекетирањем и уценом. У викторијанској епохи, крађа Гејнсборове Војвоткиње Девонширске из галерије Егњу у Лондону (1876), коју је извршио гангстерски бос Адам Ворт, била је најранији пример у историји уметности да су уметничка дела привукла пажњу организованог криминала. Једно столеће касније, његова идеја да крадене слике користи у замену за неку услугу била је све прихваћенија међу криминалцима.

Зачетком организованог криминала у домену уметности сматрају се крађе корзиканске мафије из Марсеља, која је шездесетих година XX века извршила низ крађа Пикасових и Сезанових слика по Француској ривијери. Једну деценију касније, механизме функционисања криминалних мрежа разоткрила је крађа осамнаест слика старих мајстора из колекције Алфреда Бејта у замку Расборо код Даблина у Ирској (1986). Тада је први пут постала очигледна умешаност организованог криминала и терористичких група у крађе уметнина, као и затворене систем размене добара у криминалном миљеу у којем се благо мења за благо, односно оружје за уметнине или дрога за уметнине. Тако ће од 1961. године наовамо око осамдесет посто свих крађа уметности извршити или наручити интернационално организовани злочиначки синдикати. Процењује се да око 75% свих кривичних дела у вези с уметнинама чини пљачкање антиквитета, чији се учиниоци најтеже откривају.

Вредност украдених трезора износи 2–6 милијарди долара годишње. Реч је о трећој, најпрофитабилнијој криминалној грани, одмах иза трговине дрогом и оружјем, која је у финансијској вези с другим формама криминала – од трговине дрогом и оружјем до тероризма. Већина држава у свету је, у складу са својим интересима, ратификовала неке од постојећих међународних конвенција о културним добрима, које чине основу за увођење законодавних решења прилагођених територији, култури и судском систему сваке од земаља. Криминал у вези с уметнинама по својој природи је транснационалан и захтева сталну сарадњу полицијских и културних институција које раде на стварању база података крадених уметничких дела и антиквитета, кријумчара или кривотворитеља уметнина.

Неолитска фигурина,
V миленијум п. н. е.

БОРБА ПРОТИВ НЕЛЕГАЛНЕ ТРГОВИНЕ КУЛТУРНИМ ДОБРИМА

Последица крађа уметнина је, поред економских, ненадокнадив губитак уметничких, историјских и научних вредности, брисање читавих поглавља историје човечанства и симболичких вредности какав је идентитет колектива.

Нелегална трговина уметнинама веома је развијена и уносна криминална делатност и последњих је година постала озбиљан глобални безбедносни проблем који превазилази државне границе. Укључује транснационалне нелегалне мреже и тржишта, финансира друга кривична дела и узрокује губитак културне баштине.

Борба против нелегалне трговине уметнинама постала је прави изазов, који захтева дуготрајно ангажовање, усаглашено деловање институција и развој ефикасних инструмената и метода. Међу решењима која заговарају стручњаци, за заштиту културне баштине од суштинског значаја су мере контроле и јачање свести о њеном значају. Борба против нелегалне трговине захтева јаку законску регулативу, међусекторску сарадњу и практичне методе попут ICOM Црвених Листа.

Од свог оснивања 1946. године Међународни савет музеја (International Council of Museums – ICOM) активан је у широком спектру дисциплина које се односе на баштину и музеје. У борби против нелегалне трговине уметничким делима и антиквитетима, ICOM развија најбоље методе и праксе у области заштите културне баштине. Због тога је осмислио данас светски познате и незаменљиве инструменте за очување светске културне баштине – Црвене Листе угрожених културних добара.

Јелек „круна“,
Понишавље

Римски новац

Октоих петогласник,
Манастир Дечани
бр. 156

ШТА СУ ЦРВЕНЕ ЛИСТЕ? НАЈЕКОНОМИЧНИЈЕ ЈЕ СПРЕЧИТИ!

ICOM Листе нису листе украдених културних добара. То су Листе предмета који су најугроженији у смислу крађе и нелегалне трговине.

Од 2000. године ICOM је објавио 17 Црвених Листа које покривају 47 земаља на четири континента. Међународно су признате као модел за едукацију и јачање свести о значају културне баштине.

Црвена листа угрожених културних добара у југоисточној Европи је 18. по реду. На њој се налази преко 110 артефаката из преко 40 музејских установа.

Национални Комитет ICOM Србија се укључио у њено креирање у октобру 2019. године, формирајући националну Радну групу која је у сарадњи са музејским установама у Србији прикупљала релевантне информације о потенцијално угроженим покретним културним добрима.

Методологија рада је обухватала одређивање категорија и поткатегија угрожених културних добара у Србији, а потом избор предмета са фотографијама и њихов опис у складу са међународним стандардом (Object ID).

Црвена Листа помаже стручњацима из области уметности и баштине, службеницима органа за спровођење закона, царинским службеницима као и свим грађанима да идентификују културна добра заштићена националним и међународним законодавством. Њена основна сврха је да допринесе заштити културне баштине фокусирањем на подручја

која су највише погођена нелегалном трговином. Креирана је у сарадњи са ICOM стручњацима из Албаније, Босне и Херцеговине, Бугарске, Хрватске, Црне Горе, Северне Македоније, Молдавије, Румуније, Србије и Словеније.

РАДНА ГРУПА НК ICOM СРБИЈЕ:

др Адам Црнобрња,
музејски саветник и археолог

др Рената Самарџић,
историчар уметности

Марија Радин, МА,
виши документариста-конзерватор

Наталија Ћосић, МА,
археолог и виши конзерватор

Руководилац групе је
доц. др Никола Крстовић,
историчар уметности
и председник НК ICOM Србије.

Организатори ове изложбе захваљују се на подршци Управи царина Републике Србије и Сектору за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије (САТИТ) МУП РС.

ICOM International
Council of Museums
Србија

**Криминалистичко-полицијски
универзитет**

Београд, Цара Душана 196 (Земун)
www.kpu.edu.rs